

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารรณรงค์ของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ ไว้ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
5. การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือสมาชิกของทีมงานของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ซึ่งเป็นแกนหลักที่อยู่ในส่วนกลางของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานและ พัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) หรือศูนย์คุณธรรม โดยผู้วิจัยได้ติดต่อกับคุณประมวล บุญมา เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและรณรงค์ของโครงการ เพื่อทำการประสานงานติดต่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาทำการ ศึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับคำแนะนำจาก รศ. ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ได้ให้รายการบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในเครือข่าย และทราบเรื่องราวที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเป็นอย่างดี ดังต่อไปนี้

1. คุณนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
2. คุณสงกรานต์ ภาคโชคดี	ผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารและรณรงค์ ศูนย์คุณธรรม
3. คุณประมวล บุญมา	เจ้าหน้าที่ระดับกลางฝ่ายสื่อสารและรณรงค์
ศูนย์คุณธรรม

4. คุณมณูญ จงวัฒนานุกุล	อาร์ตไดเรคเตอร์ บริษัท สปิรชวล
เอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด
5. คุณจิตตภา ข่างเรียน	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ซิลเลเบิล จำกัด

2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้เก็บข้อมูลอยู่หลายเครื่องมือด้วยกัน โดยผู้วิจัยจะขออธิบายโดยอาศัยปัญหาการนำวิจัยมาเป็นข้อพิจารณาว่า มีการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างไร โดยในการศึกษาเรื่องนี้มีการตั้งปัญหาการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. ที่มาของโครงการ “สัจจะอธิษฐาน” เกิดขึ้นมาได้อย่างไร และมาจากการรวมตัวของหน่วยงานใดบ้าง มีองค์ประกอบใดที่ทำให้เกิดเป็นโครงการดังกล่าว และมีการวางแผนการดำเนินงานของโครงการเป็นลำดับขั้นอย่างไรจนมาเป็นโครงการ “สัจจะอธิษฐาน”
2. โครงการ “สัจจะอธิษฐาน” มีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์กิจกรรมของโครงการสู่สาธารณชนอย่างไรจนทำให้ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปและถือเป็นความสำเร็จนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของโครงการ
3. การมีส่วนร่วมของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายของโครงการ “สัจจะอธิษฐาน” เกี่ยวกับเรื่องของการตั้งสัจจะอธิษฐาน

จากปัญหานำการวิจัยจะเห็นได้ว่า การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นศึกษาใน 3 ส่วนหลัก ๆ คือ ศึกษาการรวมตัวของหน่วยงาน ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของโครงการ รวมถึงแผนการดำเนินงานของโครงการ, ศึกษาการวางแผนการประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์กิจกรรมของโครงการสู่สาธารณชนของโดยมุ่งศึกษาถึงรูปแบบการสื่อสารที่ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการให้เป็นที่รู้จักและบรรลุเป้าหมาย และศึกษาถึงปฏิกิริยาตอบสนองของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายของโครงการเกี่ยวกับเรื่องของการตั้งสัจจะอธิษฐาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่เหมาะสม 2 เครื่องมือหลักด้วยกัน คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

เป็นระเบียบวิธีวิจัยหลักที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มากที่สุด เนื่องจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญของเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ต้องการรายละเอียดมาก ลึกซึ้ง, เป็นข้อมูลในเชิงทัศนคติ ความคิดเห็น และเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดซับซ้อนเกินกว่าจะศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์นั้นเป็นการพูดคุย สนทนาแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ในที่นี้ข้อมูลสำคัญที่ต้องการทราบคือ

เรื่องของการรวมตัวกันของ หน่วยงานต่าง ๆ อันเป็นที่มาของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" (ตามปัญหำนำวิจัย ข้อ 1)

ลำดับขั้นและการกำหนดแผนการดำเนินงานของโครงการ"สัจจะอธิษฐาน"(ตามปัญหำนำวิจัยข้อ1)

เรื่ององค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" (ตามปัญหำนำวิจัยข้อ 1)

เรื่องการวางแผนการใช้สื่อรณรงค์ของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" (ตามปัญหำนำวิจัย ข้อ 2)

เรื่องวิธีการสื่อสารที่โครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ในการรณรงค์กิจกรรมของโครงการให้เป็นที่รู้จัก และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (ตามปัญหำนำวิจัย ข้อ 2)

การสัมภาษณ์เจาะลึกในงานศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้เลือกการสัมภาษณ์แบบเลือกหรือกำหนดตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ (One-to-one) ไว้ โดยได้เลือกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญของ โครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบได้อย่างดีในประเด็นที่สนใจจะศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุม โดยบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ในข้อมูลหลัก (Key Information) ได้แก่

1. คุณนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
2. คุณสงกรานต์ ภาคโชคดี	ผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารและรณรงค์ ศูนย์คุณธรรม

3. คุณประมวล บุญมา	เจ้าหน้าที่ระดับกลางฝ่ายสื่อสารและรณรงค์
ศูนย์คุณธรรม
4. คุณมณูญ จงวัฒนานุกูล	อาร์ตไดเรคเตอร์ บริษัท สปิริวอล
เอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด
5. คุณจิตตภา ช่างเรียน	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ซิลเลเบิล จำกัด

รูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกที่ใช้นั้น ได้เลือกการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal) ด้วย

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal) มีการกำหนดวันและเวลา มีการบันทึกเทปบทสนทนา และมีประเด็น หัวข้อ (เฉพาะประเด็นหลัก) ที่ชัดเจน

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) เป็นการสัมภาษณ์เมื่อโอกาสอำนวย และผู้ถูกสัมภาษณ์อาจไม่รู้ตัว และไม่มีการบันทึกเทป แต่จดบันทึกเมื่อได้ใจความสำคัญของการสัมภาษณ์ หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการดังกล่าวเป็นการสัมภาษณ์โดยไม่มีแบบสอบถาม (แต่มี Guide ของคำถามไว้) ซึ่งลักษณะเด่นของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเช่นนี้ทำให้เราได้รายละเอียดของข้อมูลอย่างมาก, ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ประเด็นหลักที่ผู้วิจัยต้องทำการวางโครงสร้างไว้เพื่อการสัมภาษณ์ มีประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ที่มาและแผนการดำเนินงานของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน"

- การถือกำเนิดของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" เกิดขึ้นได้อย่างไร และมาจากความร่วมมือของหน่วยงานใดบ้าง
- โครงการ "สัจจะอธิษฐาน" มีองค์กรภาคีใดบ้างที่เป็นเครือข่ายในการทำงานในส่วนต่าง ๆ และแต่ละหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องได้อย่างไร

- การกำหนดแผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ถูกกำหนดขึ้นโดยใคร และมีใครบ้างที่เป็นผู้รับช่วงการทำงานต่อ ในส่วนงานใดบ้าง
- มีการแบ่งหน้าที่และขอบข่ายการดำเนินงาน ตลอดจนการประสานงานกันภายในและแต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบกันอย่างไร
- มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ อย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ
- ใครเป็นคนติดต่อ นายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตรมาเป็นพิธีเซ็นเตอร์ และใช้เวลานานแค่ไหน ในการประสานงาน
- กิจกรรมอื่น ๆ ในแผนงานของโครงการทั้งหมด มีอะไรบ้าง และมีกิจกรรมใดที่ผ่านมติที่ประชุม แต่ไม่ได้ถูกนำเสนอออกมา เพราะเหตุใด
- จากลำดับขั้นตอนตั้งแต่ก่อนการวางแผนโครงการจนมาถึงหลังจากที่โครงการได้ถูกนำเสนอออกไปสู่สาธารณชนแล้ว มีกระบวนการขั้นตอนใดยากที่สุดและทำให้โครงการสัจจะอธิษฐานแตกต่างจากโครงการรณรงค์อื่น หรือไม่ อย่างไร
- มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการดำเนินงานของการวางแผนงานของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน"

1.2 การวางแผนการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารรณรงค์

- การออกแบบสื่อรณรงค์รูปแบบต่าง ๆ มีลำดับขั้นตอนของการวางแผนอย่างไร
- หน่วยงานใด เป็นผู้รับผิดชอบในการออกแบบสื่อรณรงค์ของโครงการ และใครเป็นผู้ออกแบบสื่อ
- ในการออกแบบสื่อรณรงค์ของโครงการนี้ทำไมจึงต้องมีการใช้สีสันต์เด่น ๆ คือ เขียว, ฟ้ำ, น้ำเงิน, ชมพู เป็นสีหลักในสื่อต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับหลักจิตวิทยาหรือไม่ อย่างไร
- ทำไมจึงใช้ชื่อ "สัจจะอธิษฐาน" มีการคิดชื่ออื่นก่อนหน้าหรือไม่ อะไรบ้าง และทำไมชื่อเหล่านั้นจึงไม่ถูกเลือกใช้
- ทำไมตัวแทนของการทำความดีจึงถูกนำเสนอออกมาเป็นสี "ขาว" "ดำ" โดยผ่าน Mascot "ดี" และ"เดี๋ยว" มีกระบวนการคิดอย่างไร
- การได้มาซึ่งพิธีเซ็นเตอร์ดัง ๆ อย่าง นายกรัฐมนตรี, เบิร์ด ธงไชย หรือดารานักแสดง อื่น ๆ รวมไปถึงไฮโซต่าง ๆ มาจากไหน และภายใต้แนวความคิดอย่างไร รวมถึงติดต่อการประสานงานทำอย่างไร มีค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด

- การตั้งสัจจะอธิษฐานของนายกรัฐมนตรี มีการกำหนดหัวข้อเอาไว้หรือไม่และกว่าจะออกมาเป็น "ถึงแม้งานจะหนัก ปัญหาจะมาก พอก็จะรักษาอารมณ์ที่เบิกบานเมื่ออยู่กับแม่และลูก ๆ ต่อไป" มีการผ่านกระบวนการและขั้นตอนอย่างไรบ้าง
- ทำไมจึงใช้คำว่า "อธิษฐานไม่ใช่วอนขอ" เป็น Key Message ที่นำเสนอออกไป ได้มีการทำการวิจัยมาก่อนหรือไม่ ว่าก่อนหน้านี้นักส่วนใหญ่เข้าใจว่า "คำว่า อธิษฐานคือการวอนขอ"

1.3 การวางแผนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ให้เป็นที่รู้จักของสาธารณชน

- การสื่อสารในการวางแผนการนำเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ผู้สาธารณชน มีกระบวนการอย่างไร และมีใครบ้างที่เป็นผู้กำหนดแนวทาง
- มีการเข้าไปติดต่อประสานงานสื่อมวลชนต่าง ๆ อย่างไร จึงได้รับความร่วมมือในการเผยแพร่กิจกรรมออกทางสื่อต่าง ๆ อย่างเต็มที่
- การใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งวิทยุ, โทรทัศน์ รวมถึงการใช้ดาราไปแจกโปสเตอร์ เพื่อรณรงค์การตั้งสัจจะอธิษฐานนั้น มีการวางแผนอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง
- สื่อและประเภทที่ถูกลำมาใช้มีการทำวิจัยมาก่อนหรือไม่ว่า สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน และตรงกลุ่มมากที่สุด
- มีการใช้งบประมาณในการใช้สื่อสำหรับกิจกรรมนี้มากน้อยเพียงใด คำนึงกับการยอมรับของกิจกรรมดังกล่าวจากกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2. การศึกษาเอกสารต่าง ๆ (Document Research) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่งานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการรณรงค์ต่าง ๆ รวมไปถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ทางการสื่อสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2.2 การศึกษาเอกสารของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" เช่น แผ่นพับ ข่าวประชาสัมพันธ์, นิตยสาร "ดี-เดียว", คู่มือ "ติดตาม ตามใจ", โปสเตอร์, รวมไปถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของศูนย์คุณธรรม เป็นต้น

2.3 การวิเคราะห์ผลการตั้งสัจจะอธิษฐาน โดยศึกษาจากข้อมูลการสำรวจเชิงปริมาณ และการสนทนากลุ่มโดยทีมงานศูนย์คุณธรรม โดยข้อมูลสำคัญที่ต้องการทราบ คือเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องของการตั้งสัจจะอธิษฐาน (ตามปัญหานำวิจัย ข้อ 3)

2.4 การศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ www.dharmastration.org ของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน"

การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้ง 2 เครื่องมือนี้นี้ ช่วยเสริมและเพิ่มเติมข้อมูลซึ่งกันและกันในข้อบกพร่องของเครื่องมือแต่ละชิ้น เพราะเครื่องมือแต่ละชิ้นมีข้อดี ข้อด้อย และจุดเด่นในการเก็บข้อมูลที่ต่างกัน เช่นลักษณะการสัมภาษณ์เจาะลึกจะใช้ได้ดีในแง่ของการเจาะลึกเรื่องราวของโครงการ "สัจจะอธิษฐาน" โดยมุมมองของสมาชิกแต่ละคนอย่างละเอียด แต่มีจุดด้อยคือไม่สามารถทำให้เห็นลักษณะของกลุ่มหรือการทำงานของกลุ่มที่ชัดเจน ดังนั้นจึงต้องอาศัยถึง 2 เครื่องมือ ในการเก็บข้อมูล จึงจะนำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกันและรายงานผล

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจึงได้ดัดแปลงแก้ไขข้อความที่ไม่เหมาะสม เพิ่มเติมข้อความที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และจัดหมวดหมู่ข้อความให้อยู่ในประเด็นเดียวกัน นอกจากนั้นความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อกระบวนการเก็บข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง

4. การเก็บข้อมูลการวิจัย

1.1 เริ่มทำความรู้จักกับ สมาชิกทีมงานของศูนย์คุณธรรม โดยการแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทของผู้วิจัยอย่างเปิดเผย โดยก่อนที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์จะทำการเบื้องต้น ได้มีการแนะนำตัว กำหนดบทบาทของผู้วิจัยอย่างเปิดเผย (Overt Role) รวมทั้งแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ และขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มี

การเปิดเผยบทบาทของผู้วิจัยกับสมาชิกทีมงานของศูนย์คุณธรรมเฉพาะผู้ที่สงสัยหรือต้องการซักถามรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้

1.2 การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับ เรื่องของการรณรงค์ทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ จากเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์, ข่าวประชาสัมพันธ์, นิตยสาร "ดี-เดียว" ของทีมงานศูนย์คุณธรรม

1.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีการบันทึกเทปประกอบการสัมภาษณ์ด้วย

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

สำหรับแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของโครงการ"สัจจะ อธิษฐาน" นั้น ผู้วิจัยได้วางแผนแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอิงข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนา และการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ตั้งเป็นประเด็นคำถามในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดรวบรวมและแบ่งหมวดหมู่แยกประเภทของข้อมูลจากขอบเขตของงานวิจัย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 2 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะทำการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับการบรรยายขั้นตอน หรือวิธีการต่าง ๆ โดยการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ต่อไป